

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою МДУ

від 26.12.2026 протокол № 6

введено в дію наказом МДУ

від 26.12.2026 № 149

Тетяна МАРЕНА

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації педагогічних працівників

закладів загальної середньої освіти

«ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ»

Київ – 2026

Розробник: Маріупольський державний університет (Голюк Оксана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти)

Напрямок підвищення кваліфікації: подолання освітніх втрат здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (Наказ МОН України від 28.10.2025).

Термін дії програми: з 01.09.2026 до 01.09.2030 року

Рецензенти:

Присяжнюк Лариса Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету;

Грошовенко Ольга Петрівна – директор приватного закладу «Центр розвитку дитини “ГРАН-ПРІ”» (м. Вінниця).

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми.

Сучасна система загальної середньої освіти України функціонує в режимі безпрецедентних викликів, що не мають аналогів у світовій педагогічній практиці початку XXI століття. Поеднання тривалої пандемії COVID-19 із руйнівними наслідками повномасштабної збройної агресії РФ сформувало нову освітню реальність. У цій реальності вчитель перестає бути просто транслятором знань, перетворюючись на фасилітатора безпеки, психологічного ментора та архітектора індивідуальних освітніх траєкторій. Актуальність даної програми зумовлена необхідністю системного переосмислення професійної діяльності педагога через призму критичних векторів:

1. Криза освітніх втрат та розривів як загроза людському капіталу.

Освітні втрати, що виникли внаслідок переривання навчання, відсутності доступу до технологій, вимушеного переміщення та постійних повітряних тривог, досягли критичних масштабів. Згідно з моніторинговими дослідженнями, розрив між фактичними результатами навчання та вимогами Державного стандарту продовжує зростати, особливо у другому циклі базової середньої освіти.

Актуальність програми полягає у переході від констатації втрат до активної фази їх надолуження. Вчитель потребує не просто теоретичних знань, а конкретного інструментарію: від методик експрес-діагностики знанневих дефіцитів до вміння адаптувати навчальні програми без втрати їхньої якості.

2. Травма-інформований підхід як фундамент безпеки.

Сьогодні неможливо говорити про якість навчання, ігноруючи психоемоційний стан учнів. Травматичний досвід війни впливає на когнітивні здібності дитини: пам'ять, увагу, здатність до концентрації та логічного мислення. Традиційні методи дисципліни та оцінювання в таких умовах можуть виявитися не лише неефективними, а й ретравматизуючими.

Дана програма фокусується на формуванні психологічної компетентності вчителя. Актуальність цього напряму зумовлена потребою педагогів у навичках розпізнавання ознак гострого стресу та вторинної травми, а також у вмінні створювати «острови безпеки» в класі (як фізичному, так і віртуальному). Навчання в умовах викликів вимагає від учителя володіння техніками заземлення, стабілізації та надання першої психологічної допомоги, що стає невід'ємною частиною професійного стандарту.

3. Цифрова трансформація та гнучкість освітніх форматів.

Дистанційне та змішане навчання з вимушеної міри перетворилося на сталий компонент системи освіти. Проте виклики сьогодення вимагають нової якості цифрової взаємодії. Актуальність програми підсилюється необхідністю освоєння педагогами інструментів синхронного та

асинхронного навчання, які дозволяють підтримувати залученість учнів навіть за умов нестабільного зв'язку. Питання автономності учня та вміння вчителя супроводжувати самостійну пізнавальну діяльність стають визначальними для компенсації втраченого навчального часу.

4. Професійне вигорання та самозбереження педагога.

Неможливо надавати підтримку, не маючи власного ресурсу. Український учитель сьогодні працює в умовах «подвійного навантаження»: професійного обов'язку та особистої тривоги за безпеку близьких. Програма відповідає на гострий запит спільноти щодо методик профілактики професійного вигорання. Формування навичок саморегуляції та емоційного відновлення педагога є не менш пріоритетним, ніж методична підготовка, адже саме особистість вчителя є головним інструментом впливу в умовах кризи.

5. Нормативно-ціннісний контекст.

Програма розроблена з урахуванням концепції «Нова українська школа» та останніх наказів МОН України щодо подолання освітніх втрат. Вона базується на цінностях людиноцентризму, дитиноцентризму та педагогіки партнерства, які набувають особливого значення в часи випробувань.

Програма «Педагогічна діяльність вчителя в умовах викликів сьогодення» є відповіддю на суспільний запит щодо підготовки вчителя-професіонала, здатного діяти ефективно, гнучко та емпатійно. Вона пропонує системний погляд на трансформацію освітнього процесу, де подолання освітніх втрат відбувається через підтримку, безпеку та інноваційні методичні рішення.

Програму розроблено на основі Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (Наказ МОН України від 28.10.2025) та укладено відповідно до положень законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України, зокрема постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225), інших нормативно-правових актів у сфері освіти та з урахуванням стратегії європейської інтеграції, кращих міжнародних і вітчизняних практик професійного розвитку педагогів.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої

освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: форма організації освітнього процесу за Програмою являє собою короткостроковий курс протягом 2-х тижнів в синхронному режимі. Підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання здійснюється із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Навчальні заняття проводяться з використанням програмних засобів для організації відео- та вебконференцій із забезпеченням зворотного зв'язку та обов'язковою участю слухачів.

Очікувані результати навчання можуть відрізнятися від пропонованих та визначаються з урахуванням професійних потреб, кваліфікаційної категорії, педагогічного стажу та досвіду професійної діяльності педагогічних працівників.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна / дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників задля ефективного виконання трудових функцій і завдань щодо організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням сучасних освітніх викликів, зокрема подолання освітніх втрат через використання нестандартних педагогічних інструментів, креативних методик навчання та створення гнучкого цифрового середовища.

Завдання підвищення кваліфікації:

– забезпечити усвідомлення та розвинути здатність педагогів ідентифікувати зміст і відмінності між освітніми втратами й освітніми розривами;

– удосконалити вміння використовувати діагностичні інструменти (зокрема цифрові) для виявлення освітніх втрат у здобувачів освіти;

– сформувані здатність проектувати індивідуальну освітню траєкторію учнів відповідно до їхніх потреб, інтересів для подолання освітніх втрат на основі результатів діагностування;

– удосконалити навички з розроблення та реалізації програм щодо подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;

– ознайомити з впливом різних типів травматичного досвіду на учасників освітнього процесу та розкрити зв'язок між складною поведінкою учнів і їхніми травматичними переживаннями, що впливають на процес навчання;

– підвищити здатність до реалізації принципів травма-інформованого

підходу в освітньому процесі другого циклу базової середньої освіти;

– удосконалити навички надання психосоціальної підтримки учасникам освітнього процесу і здійснення психоемоційної саморегуляції.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: Програма підвищення кваліфікації сприяє вдосконаленню компетентностей, передбачених професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затвердженим наказом МОН від 29.08.2024 № 1225):

– здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти (відповідає компетентності А2.4 професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»);

– здатність формувати мотивацію здобувачів освіти й організувати їхню пізнавальну діяльність (відповідає компетентності Б1.3 професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»);

– здатність аналізувати результати навчання здобувачів освіти (відповідає компетентності Г3.2 професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»)

Очікувані результати підвищення кваліфікації

За результатами проходження курсів підвищення кваліфікації слухач/слухачка має:

– ідентифікувати та аргументувати відмінності між освітніми втратами та освітніми розривами;

– планувати освітню діяльність з урахуванням виявлених освітніх втрат учнів та обирати ефективні стратегії їх подолання;

– застосувати інструменти (у т. ч. цифрові) для діагностування освітніх втрат і оцінювання рівня сформованості компетентностей в учнів;

– здійснювати аналіз отриманих результатів діагностування щодо наявних освітніх втрат задля побудови індивідуальної освітньої траєкторії учнів;

– створювати програми та/або окремі елементи занять, спрямованих на надолуження знань і подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;

– реалізовувати зміст програм із подолання освітніх втрат у здобувачів освіти;

– володіти стратегіями створення фізичної та емоційної безпеки учнів у класі;

– інтерпретувати поведінкові особливості через призму травматичного досвіду учня та врахувати їх під час організації освітнього процесу;

– надавати психосоціальну підтримку учасникам освітнього процесу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: система оцінювання базується на компетентнісному підході та

принципах андрагогіки.

Модель оцінювання – накопичувальна (100-бальна система). Результат складається з трьох компонентів, представлених у таблиці

Компонент оцінювання	Вид діяльності	Макс. балів
Поточний	Участь у тренінгах, рольових іграх, дискусіях, аналізі кейсів	40
Проміжний	Виконання практичних завдань	20
Підсумковий	Захист міні-проєкту	40
РАЗОМ		100

Оцінювання здійснюється за чотирма основними критеріями:

1. Когнітивний (знання): чітке усвідомлення зміни власної ролі; демонстрація розуміння природи освітніх втрат, знання методів виокремлення фундаментального ядра змісту освіти та нормативної бази НУШ.

2. Технологічний (вміння): демонстрація вміння застосовувати інноваційні методи та цифрові інструменти (AI, симуляції, віртуальні дошки) для подолання освітніх втрат.

3. Психолого-педагогічний (взаємодія): здатність інтегрувати травма-інформований підхід та створювати безпечне освітнє середовище без прямого терапевтичного втручання, дотримуватися партнерської позиції, уникати директивності та оціночних суджень.

4. Професійно-рефлексивний: здатність аналізувати ефективність обраної стратегії та демонструвати власну резильєнтність як педагога-інноватора.

Зміст підсумкової атестації полягає у захисті розробленого кожним слухачем / слухачкою міні-проєкту «Педагогічний кейс стійкості».

Для отримання сертифікату слухач/слухачка має накопичити за всіма компонентами оцінювання не менше 60 балів.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами успішного завершення навчання за освітньою програмою слухачі отримують сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Вартість: 10 слухачів –1490,00 грн

15 слухачів –1300,00 грн

20 слухачів –1100,00 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено формування змісту за модульним принципом, де 70% часу відведено на практичну підготовку, що передбачає широке використання інтерактивних методів навчання (тренінги, рольові ігри, аналіз

кейсів тощо).

Самостійна робота передбачає розроблення кожним слухачем/слухачкою індивідуального міні-проєкту «Педагогічний кейс стійкості». Розроблений проєкт дозволить трансформувати отримані теоретичні знання у конкретний алгоритм професійних дій з урахуванням потреб певного педагога або специфіки конкретного закладу освіти, уможливить адаптацію методичного інструментарію до реальних професійних потреб.

Підсумкові заходи передбачають презентацію та захист розробленого проєкту. Таким чином слухач/слухачка завершить навчання, маючи валідовану експертами «дорожню карту», що мінімізує ризики формального підходу до здійснення педагогічної діяльності в умовах викликів сьогодення.

Зміст програми складається з двох модулів та дев'яти взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі розробляють та захищають проєкт. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60. Учасники, які успішно пройшли навчання та захистили підсумковий проєкт, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 год., з них: 6 год. – лекційні заняття, 14 год. – практична робота, 8 год. – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи (захист розробленого проєкту).

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. СИСТЕМНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ПЕРЕДУМОВА РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ					
Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки	2				2
Тема 1.2. Проєктування програм із подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі)		2	2		4
Тема 1.3. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат		2			2
Тема 1.4. Трансформація освітніх втрат у		2	2		4

можливості зростання					
Тема 1.5. Професійна підтримка вчителів з питань подолання освітніх втрат у здобувачів освіти	2				2
Разом за 1 модулем	4	6	4		14
МОДУЛЬ 2. БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК І ПІДХОДІВ, ЧУТЛИВИХ ДО ТРАВМИ					
Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку учнів	2				2
Тема 2.2. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події		2	4		6
Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи		4			4
Тема 2.4. Внутрішній ресурс педагога, або Як не згоріти, підтримуючи інших		2			2
Разом за 2 модулем	2	8	4		14
Підсумкові заходи				2	2
Усього	6	14	8	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СИСТЕМНА РОБОТА ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ПЕРЕДУМОВА РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ

Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки

Поняття «освітні втрати» та «освітні розриви»: спільне та відмінне. Причини освітніх втрат. Освітні втрати в контексті збройної агресії рф, пандемії, вимушеного переміщення. Фактори появи освітніх втрат, які не пов'язані з воєнним станом.

Наслідки освітніх втрат (економічні, психологічні, соціальні, академічні).

Шляхи подолання освітніх втрат як передумови рівного доступу до освіти.

Тема 1.2. Проектування програм із подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі)

Діагностичний складник: інструменти для виявлення освітніх втрат (тести, опитування, спостереження та інше); аналіз прогалин у знаннях, уміннях та навичках. Побудова індивідуальних освітніх траєкторій на основі результатів діагностики.

Форми організації навчання, адаптовані під потреби здобувачів освіти та умови навчання (інтенсивні курси, модулі, літні школи; змішане навчання; тьюторингові сесії, групова та індивідуальна підтримка; використання резервного часу в розкладі тощо).

Адаптація та модифікація навчального контенту: концентрація на ключових темах і базових знаннях; скорочення та/або інтеграція навчального матеріалу; використання міжпредметних зв'язків; варіативність у формах подачі матеріалу тощо.

Способи, механізми імплементації програм із подолання освітніх втрат.

Моніторинг та оцінювання ефективності програм (відстеження динаміки прогресу учнів; збір зворотного зв'язку від учнів, батьків, педагогів; коригування програм залежно від отриманих результатів тощо).

Тема 1.3. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат

Вимоги державного стандарту та освітніх програм (відповідно до освітньої галузі) як критерії виявлення освітніх втрат здобувачів освіти.

Інструменти для вимірювання та подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі). Вимірювання освітніх втрат учнів у програмах з надолуження (відповідно до освітньої галузі). Цифрові інструменти для діагностування освітніх втрат та відстеження прогресу кожного учня (відповідно до освітньої галузі).

Програми та цифрові ресурси для подолання освітніх втрат, які генерують завдання, вправи та тести з урахуванням потреб конкретного учня

(відповідно до освітньої галузі). Доступність та інклюзивність цифрових рішень. Створення власних цифрових ресурсів для подолання освітніх втрат (відповідно до освітньої галузі).

Трансформація ролі: від «транслятора знань» до «дизайнера досвіду». Учитель-коуч: встановлення інтенсивності навчання та заохочення. Учитель-фасилітатор: організація колективного розв'язання проблем.

Тема 1.4. Трансформація освітніх втрат у можливості зростання

Педагогічні стратегії трансформації освітніх втрат на можливості особистісного зростання. Інструменти персоналізації навчання: карта предмета, індивідуальна карта розвитку тощо.

Зміст, форми та методи мотивації учнів після тривалих перерв у навчанні (відповідно до освітньої галузі). Підтримка психологічного здоров'я учасників освітнього процесу під час подолання освітніх втрат.

Психолого-педагогічні передумови подолання освітніх втрат: установлення позитивної взаємодії педагога з учнем; урахування емоційного стану учнів після кризових подій (війна, пандемія); підвищення мотивації учнів до навчання; якісний зворотний зв'язок та практики рефлексії; співпраця з психологом, соціальним педагогом, батьками тощо.

Екологічна форма подачі матеріалу для підлітків. Відмова від авторитарних настанов на користь обговорення цінностей добробуту та безпеки. Опора на життєвий досвід учнів як основа довіри. Аксіологічний підхід у викладанні інтегрованих курсів.

Тема 1.5. Професійна підтримка вчителів з питань подолання освітніх втрат у здобувачів освіти

Вибудова стратегія роботи з подолання освітніх втрат на рівні школи та громади. Форми підвищення кваліфікації педагогів з питань надолуження освітніх втрат у здобувачів освіти. Національні й міжнародні практики подолання освітніх втрат для професійного зростання. Обмін досвідом, методичні кейси.

Професійні орієнтири для педагога щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат (знання теоретичних і практичних засад організації освітнього процесу; методична підготовка щодо реалізації програм з подолання освітніх втрат; володіння основами психологічних знань і травма-інформованого підходу; володіння цифровими технологіями тощо).

Наставництво, супервізія, професійні спільноти як ефективні інструменти для професійної підтримки педагогів і підвищення якості освіти. Місце наставництва, супервізії та професійних спільнот для педагогів у контексті подолання освітніх втрат.

Складові професійного здоров'я педагога в умовах війни. Техніки емоційного розвантаження через педагогічну діяльність. Створення особистої «ресурсної карти» вчителя. Інтеграція психоемоційної підтримки в щоденну практику без перетворення на психотерапевта.

МОДУЛЬ 2.

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК І ПІДХОДІВ, ЧУТЛИВИХ ДО ТРАВМИ

Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку учнів

Визначення травми. Основні типи травм, з якими можуть стикатися учні. Травма в умовах війни, переміщення, втрати: особливості реагування. Типові реакції на травму (поведінкові, емоційні, фізіологічні, когнітивні тощо). Ознаки та симптоми стресу в дітей. Роль захисних механізмів у протидії травмуючим подіям.

Вплив травми на освітній процес (зниження успішності, труднощі з організацією діяльності, нестійка мотивація, порушення соціальної взаємодії та інше).

Методи виявлення психоемоційного стану учнів. Психофізіологічні розлади та кризові стани підлітків: ознаки депресії, тривожних розладів, емоційної нестабільності, самодеструктивної поведінки тощо. Зв'язок між травмою та дистресовою поведінкою здобувачів освіти. Прояви дистресу в класі.

Тема 2.2. Стратегії підтримки учнів, які пережили травматичні події

Сутність травма-інформованого підходу та його принципи. Інтеграція стратегій травма-інформованого підходу в освітній процес НУШ: співпраця та позитивна взаємодія; побудова довірливих відносин; створення безпечного фізичного та емоційного простору тощо.

Перша психологічна допомога та протоколи її надання. Регуляція психоемоційного стану. Профілактика стресу та емоційного вигорання в учнів у період підготовки до ДПА / НМТ (ЗНО): техніки саморегуляції, організація освітнього простору, підтримка мотивації тощо. Форми надання психосоціальної підтримки здобувачам освіти, зокрема дітям, що пережили травматичні події.

Тема 2.3. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи

Ключові маркери створення безпечного освітнього середовища, спрямованого на збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя учнів. Визначення характеристик безпечного освітнього простору. Чекліст оцінювання класу за критеріями безпечного освітнього простору. Дизайн класу та його просторове рішення для підвищення комфорту та безпеки здобувачів освіти.

Роль учителя у створенні психофізичної та емоційної безпеки. Основи ефективної комунікації з учнями та батьками задля створення безпечного освітнього середовища: активне слухання, ненасильницьке спілкування, ресурсна підтримка, створення відкритого діалогу тощо.

Тема 2.4. Внутрішній ресурс педагога, або як не згоріти, підтримуючи інших

Особистісні, емоційні та професійні резерви, що допомагають учителю ефективно працювати, зберігати стійкість і підтримувати інших. Профілактика вигорання та розвиток резильєнтності. Моделі психологічного благополуччя. Фактори стресостійкості. Вторинна травматизація: ознаки, профілактика, самодопомога.

Емоційна грамотність педагога як основа психосоціальної підтримки здобувачів освіти: розуміння власних емоцій, навички емоційної саморегуляції, здатність до співпереживання тощо.

Практичні стратегії збереження внутрішнього ресурсу педагогів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. **Вправа «Дзеркало стереотипів».** Складіть перелік із 5 власних стійких переконань щодо навчання. Класифікуйте їх на «позитивні» (ті, що допомагають НУШ) та «негативні» (ті, що гальмують взаємодію з підлітками).

2. **Кейс «Я – фасилітатор».** Спроектуйте сценарій 5-хвилинного обговорення дискусійного питання (наприклад, про безпеку в мережі), де ви виступаєте не як лектор, а як організатор колективного розв'язання проблем.

3. **Завдання «Коуч-сесія для учня».** Розробіть 3 запитання для індивідуальної бесіди з учнем, які б допомогли йому самостійно визначити інтенсивність свого навчання (згідно з підходами НУШ).

4. **Вправа «Коло довіри».** Розробіть алгоритм проведення рефлексивного кола для семикласників на тему «Моя безпека в умовах викликів» без елементів менторства.

5. **Аналіз «Етична експертиза».** Оберіть параграф підручника та запропонуйте 2 методи подачі цього матеріалу, які б замінили декларативні твердження («ти повинен») на аксіологічні обговорення («чому це цінно для тебе»).

6. **Завдання «Екологічна комунікація».** Перефразуйте 5 типових вчительських зауважень (наприклад: «Ти знову не готовий!») у форматі «Я-повідомлень» або запитань, що стимулюють відповідальність.

7. **Розробка «Ресурсної карти».** Створіть власну візуальну карту професійної стійкості, визначивши 3 джерела емоційного відновлення через успіхи учнів та інноваційну діяльність.

8. **Проект «Вчитель-дизайнер».** Складіть чек-лист візуального оформлення дистанційного уроку, який би сприяв психологічному комфорту учнів.

9. **Кейс-стаді «Конфлікт чи співпраця».** Оберіть ситуацію супротиву учня на уроці та запропонуйте варіант її вирішення з позиції модератора взаємодії.

11. **Вправа «Діагностик».** На основі конкретної теми розробіть 3 різнорівневі завдання для швидкої перевірки наявних прогалин у знаннях

учнів.

12. Завдання «Коригувальний план». Складіть алгоритм «експрес-надолуження» для теми, на яку замість 3 годин залишилася 1 година, використовуючи принцип стислості та системності.

3.2. Завдання для підсумкового контролю

Зміст підсумкової атестації полягає у розробленні й презентації авторського «Педагогічного кейсу стійкості» у вигляді проекту уроку-трансформера або дорожньої карти подолання освітніх втрат для конкретного класу.

Структура проекту у вигляді «Уроку-трансформера»:

Аналіз контексту: визначення освітніх дефіцитів учнів та виокремлення фундаментального ядра змісту освіти в обраній темі.

Сценарій трансформації: опис трьох варіантів перебігу уроку (офлайн/онлайн/укриття) з використанням цифрового арсеналу.

Елемент «невидимої» підтримки: опис інтегрованої в дидактику техніки психоемоційної стабілізації.

Інструменти вимірювання успіху: цифрові засоби (AI, тести) для перевірки засвоєння базових результатів навчання.

Структура проекту у вигляді «Дорожньої карти подолання освітніх втрат»:

Аналіз потреб: результати діагностики освітніх розривів конкретної групи учнів.

Обрана стратегія: методика «екстремального надолуження» (Crash-course), індивідуальна траєкторія або інтенсивний курс прискореного навчання (accelerated learning).

План впровадження: ланцюжок цифрових та дидактичних активностей для компенсації дефіцитів.

Ресурсний складник: заходи із забезпечення психоемоційної стійкості та мотивації учасників.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : постанова Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 р. № 800 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text>

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників з іншими органами та службами: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047. URL: <https://mu.edu.ua/c/Vd8RV>

3. Про затвердження Положення про психологічну службу в системі

освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31.07.2018 за № 885/32337. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0922-99#Text>

4. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (станом на 02.09.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>

5. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

7.

Основна література

1. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. УЦОЯО, 2023. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Learning-losses_Ukraine.pdf

2. Вікові особливості психоемоційного стану підлітків в умовах війни. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/55-2023/11.pdf>

3. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання: досвід розвинених країн. Освітологія, 2023, № 12. URL: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2023.12.4>

4. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України: методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова. Київ: Педагогічна думка, 2023. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Osvitni_vtraty.pdf

5. Застосування травма-інформованого підходу в заходах моніторингу, оцінки, досліджень та навчання. URL: <https://makingcents.com/wp-content/uploads/2023/12/UKR-UNITY-Trauma-Informed-MERL-Learning-Brief.pdf>

6. Подолання освітніх втрат з української мови та літератури в 5–11 класах: методичні рекомендації. Міжнародний фонд «Відродження», 2023. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>

7. Посібники для вчителів: нові можливості подолання освітніх втрат у школах. URL: <https://teachforukraine.org/catch-up/>

8. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л. та ін., 2023. URL: <http://surl.li/jnzznl>

9. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. UNICEF, 2023. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/07/31/Unicef.Immediate.actions.frame.proofreadin g.ua.1-31.07.2023.pdf>

10. Ройз С. Травмачутливість у школі. URL: <http://surl.li/lccvrw>

Додаткова література

1. Дослідження ролі неурядових організацій у вивченні та подоланні освітніх втрат в Україні. URL: <https://teachforukraine.org/news/doslidzhennya-nadoluzhennya-rolu-neuryadovih-orhanizacij/>
2. Навчальний контент для програм українознавчого компонента. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-offlain/navchalnyi-kontent-dlia-ukrainoznavchoho-komponentu>
3. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. Світовий банк, 2023. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/02/24/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
4. Тьюторські інструменти для вчителя в школі. Досвід реалізації проекту з надолуження освітніх втрат «Освітній Суп» від ГО «Навчай для України», 2024. URL: <https://teachforukraine.org/wp-content/uploads/2024/07/Tyutorski-instrumenty-dlya-vchitelya-v-shkoli.pdf>
5. Як стати ментором для школярів. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/how-to-become-a-mentor-for-schoolchildren>
6. Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery. 2024. URL: <https://inee.org/sites/default/files/resources/INEE%20Minimum%20Standards%202024%20v2.6%20Web.pdf>
7. Teaching English to refugees and displaced learners / TeachingEnglish. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/training/courses/teaching-english-refugees-and-displaced-learners>

Додаткові онлайн-ресурси щодо подолання освітніх втрат у здобувачів освіти

1. Всеукраїнська школа онлайн (ВШО) URL: <https://lms.e-school.net.ua/>
2. Онлайн-курс «Розробка курсів в Студії ВШО» (для створення власного контенту) URL: https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:UIED+UIED_01+2024/course/
3. Освітній суп (проект із надолуження знань) URL: <https://teachforukraine.org/osvitnij-sup/>
4. Освітня платформа «ПОВІР» URL: <https://povir.in.ua/>
5. AR Book (інноваційна платформа з використанням доповненої реальності) URL: <https://arbook.info/>
6. Baamboozle (ігри для занять) URL: <https://www.baamboozle.com>
7. Blooket (ігрова навчальна платформа) URL: <https://www.blooket.com>
8. MozaWeb (інтерактивний освітній сервіс) URL: <https://www.mozaweb.com/uk/>
9. Pi-stacja UA (відеоуроки) URL: <https://www.youtube.com/@pistacja-ua>